

מן הדפנות וגם אינו מכוון כנגדן, אם הוא בתוך ג' טפחים להן – כשרה, משום שאומרים 'גוד אחית' הסכך ושוב אומרים 'לבוד' לצרף הסכך עם הדפנות. הרי משמע שאף במציאות דינית אומרים בה 'לבוד'. ולדבריו יש לפרש מדוע כאן אין אומרים 'לבוד'; כי הלא מן הדין אין אומרים 'פי תקרה יורד וסותם' אלא בתקרה הרחבה ד' טפחים (כמבואר בשבת ט), ורק בקורת מבוי הקלו חכמים לומר 'יורד וסותם' אפילו בטפח אחד, מפני שמהתורה המבוי אינו רשות הרבים, אם כן י"ל שקולא זו אינה אמורה אלא כשהקורה בתוך המבוי ולא כשהיא נמצאת ברשות הרבים, הלכך מעיקרא אין שייך מעיקרא להכשיר ולומר 'יורד וסותם' בקורה המנותקת מהמבוי [משא"כ בסוכה ששייך להתחיל ולומר 'גוד אסיק מחיצתא' כאילו המחיצות עולות עד לרקיע, ושוב י"ל 'לבוד' בין הסכך למחיצות העולות]. יתר על כן, הלא אותו חלק שמתחת הקורה יישאר אסור בטלטול מדאורייתא בכל אופן, שהרי כלפיו ודאי אין שייך לומר 'יורד וסותם' מאחר ואין שם תקרה ד', א"כ הלא המבוי פרוץ במלואו למקום האסור דהיינו הטפח שתחת הקורה, ומה יועיל כאן דין 'לבוד'.

ובדעת רש"י שהקשה מדין 'לבוד' נראה שלדעת האומר 'קורה משום מחיצה' אפילו בגג טפח אומרים בו 'יורד וסותם' אף מדאורייתא (כמו שצדדו התוס' פו.), ועל כן הוצרך רש"י לטעם שאין אומרים 'לבוד' בדבר שאינו ממשי, אבל השו"ע נוקט שאין אומרים 'יורד וסותם' בדאורייתא פחות מארבעה (עפ"י קהלות יעקב ג).

עוד כתבו הראשונים, מדוע אין לומר 'לבוד' להחשיב את חוד הקורה החיצון כאילו נמצא בכותלי המבוי – ופרשו שאין אומרים כן כשיש דבר מפסיק בינתים, כמו כאן שהקורה מפסקת (עפ"י חדושי הר"ן רשב"א וריטב"א).

וכן נקט מסבירא בשו"ת חכם צבי (נט). וע"ע חזו"א עו, ה; אבנ"ז או"ח סוסי"י שט). וצ"ע ממה שכתבו הטור ושו"ע (שנו, א) שאומרים לבוד במחיצה שהמים עוברים דרכה, הגם שהמים מפסיקים באמצע. וצ"ל שמים שונים מגוף מוצק לענין זה, וכאורח הם.

דף ט

רב אשי אמר... כגון שנעץ שתי יתידות עקומות על שני כותלי מבוי שאין בגובהן ג' ואין בעקמומיתן ג'. מהו דתימא או לבוד אמרינן או חבוט אמרינן, לבוד וחבוט לא אמרינן, קמ"ל. ואם תאמר, כיון שהקורה בתוך ג' לכתלים, למה לי 'חבוט' הלא ב'לבוד' לבדו די. וי"ל שבאלכסון שבין ראשי הקורה לכתלים יש מרחק ג' טפחים ויותר [ומה שאמרו 'אין בעקמומיתן ג' היינו בעקמומית הפונה כלפי אמצע המבוי בקו ישר, אבל כשנמדוד את נטיית האלכסון העולה, יש שלשה טפחים עד לקורה], הלכך אי אפשר לומר 'לבוד' אלא אם נאמר תחילה 'חבוט' (עפ"י רשב"א ועוד. וע"ע תורת חיים וגאון יעקב). ויש מי שכתב [בדעת הרמב"ם שהשמיט דינו של רב אשי] באופן אחר; לעולם מדובר כשאין ג' טפחים באלכסון ואעפ"כ נצרכים אנו לדין 'חבוט', כי 'לבוד' אין מועיל אלא לחבר הדברים, אבל עדיין הקורה נמצאת במקומה, ולענין הכשר מבוי צריך שהקורה תהא על גבי המבוי ולצורך זה אין מועיל דין 'לבוד', ועל כן צריכים אנו לדין 'חבוט' שענינו להוריד הדבר ולהחשיבו כאילו הוא למטה, ורק על ידי כך נחשבת הקורה כנמצאת על גבי המבוי, ושוב אנו אומרים 'לבוד' לחברה לכתלים שבצד (עפ"י חדושי הגר"ח הלוי הל' סוכה ה, כא).

וכ"כ בקהלות יעקב ב בדעת הגרעק"א בתשובה יב שמוכה מתוך דבריו שלא נקט כתירוץ הרשב"א. וכמה אחרונים נטו מדברי

רעק"א ופירושו בדרכים אחרות – ע' בקה"י שם; חזו"א עז;ז; שבת הלוי ח"א קסז וח"ו עה; הערת המהדיר לחידושי הר"ן. ור"ח (וכ"ה בערך) לא גרס 'לבוד' אלא 'גוד אסיק'. ופירושו צ"ב [נבסוכה כב. כתב רבנו חננאל על 'חבוט רמי' שרואים כאילו הוא למטה ולבוד הוא. ונראה מדבריו שחבוט ולבוד גדר אחד להן. ומשמע לכאורה דלא כהגרח"ס שזה עניינו להשפיל כאילו הוא נמצא למטה וזה עניינו חיבור וסינוף בלבד].

'אמר אביי: מסתברא מילתיה דר' יוחנן תחת הקורה אבל בין לחיין אסור. ורבא אמר: בין לחיים נמי מותר'. יש מפרשים מחלוקתם בדרך זו; אביי סבר לחי משום מחיצה הוא [ולכן שיטתו להכשיר לחי העומד מאליו, כדלהלן] והרי כל מחיצות זקופות מתירות מהם ולפנים ולא מצדם החיצוני, לכך אסור הטלטול בין הלחיים. ורבא סבר לחי משום היכר (כדלהלן), ולכן מתיר לטלטל בין הלחיים, כי גם לאותם העומדים באותו מקום יש להם היכר (עפ"י תורי"ד; רז"ה. ולכן פסק כאביי, שהרי הלכה כמותו בלחי העומד מאליו).

לדעה זו לכאורה צריך לומר שרבא עצמו מתיר אף בלחי רחב ארבעה, שהרי יש היכר, ורק לדבריו דאביי אמר שיש סברא לאסור ברחב, וכדברי הרמב"ן.

ואולם כמה ראשונים חולקים וסוברים שאין הדברים תלויים זה בזה, כי גם אם משום מחיצה יש לומר חוד החיצון סותם [כמו שאמרו לעיל בקורה], וגם אם משום היכר אפשר שצריך היכר מבפנים דוקא (עפ"י חידושי הר"ן ריטב"א רא"ש ועוד. וכן מבואר בר"ף שפסק כרבא ואילו בלחי העומד מאליו כאביי. וכ"מ בתוס' ח סע"ב).

'הא דפתוח לכרמלית... מצא מין את מינו וניעור'. רש"י מפרש שמקום הפתח שהוא פחות מארבעה טפחים 'מתחזק' על ידי צירופו עם הכרמלית ונעשה מקום חשוב כמוה לאסור הטלטול ממנו לרשות היחיד.

ויש מפרשים באופן אחר; מפני שהכרמלית קלה בעיני המשתמשים במבוי, והריהי דומה בעיניהם כאותו השטח שבפתח, שלשניהם יש שלש מחיצות – על כן אם תתיר לטלטל בתוך הפתח, עלולים לטלטל גם בכרמלית הסמוכה לו (עפ"י רבנו יהונתן).

בקה"י (1) הכריח לפרש כן בדעת הרמב"ן שפירש דעת הר"ף שמותר לטלטל בפתח רחב ארבעה הסמוך לרה"ר, הגם שאסור בפתוח לכרמלית. ואם כפרש"י הלא אין מקום לאסור בזה ולהתיר בזה, אך אם משום גזירה שפיר י"ל שלא גזרו אלא בסמוך לכרמלית. ועוד כתב לפרש בזה מחלוקת רמב"ם וראב"ד (שבת יו, יא) אם תחת הקורה מותר לטלטל בסמוך לכרמלית, שהראב"ד מתיר מפני שקורה משום היכר, אבל לחי המועיל מטעם מחיצה, אין תורת מחיצה אלא לחודו הפנימי, ורק משום 'מקום פטור' התיר רבא (עפ"י הרא"ש). והרי זה שייך רק לפרש"י, אבל לפירוש הר"ן יהונתן שטעם האיסור הוא משום גזרה, אין סברא לחלק בין לחי לקורה. ויתכן שזו דעת הרמב"ם שאוסר בשניהם, שנוקט הטעם משום גזרה.

ויש לחזק הדברים משיטות הראשונים; דעת הרשב"א כהרמב"ם, וגם הסיק כדברי הר"ף שמתיר בפתוח לרה"ר אפילו רחב ארבעה – ומתאים הדבר משני צדדים לטעמו של רבנו יהונתן כנ"ל. ומאידך הר"ן נטה מדברי הר"ף וגם פסק כהראב"ד – וזה תואם לשיטת רש"י. וכן הריטב"א נקט שכשיש בו ד' מודה רבא שאסור וגם מפרש כרש"י ב'מצא מין את מינו'. אך קשה ממה שכתב הרא"ש שמשמע מתוך דברי הר"ף כהראב"ד שתחת הקורה מותר לטלטל אפילו פתוח לכרמלית, וזה הרי אינו מובן אלא לטעם שפרש"י כנ"ל, וא"כ כיצד יתישב הדבר עם שיטתו – כבאר הרמב"ן – שמותר לטלטל כנגד הלחי ברחב ארבעה. וי"ל שהרא"ש אינו סובר כהרמב"ן בהבנת דברי הר"ף.

'מבוי שרצפו בלחיין פחות פחות מד', באנו למחלוקת רשב"ג ורבנן...' מכאן יש לשמוע שאומרים 'לבוד' להחמיר ולא רק להקל (עפ"י רשב"א טז: וכן הוכיח במג"א תקב סק"ט מכאן ומכמה מקומות, וע' גם בשו"ת חכם צבי נט).

ואולם כמה ראשונים כתבו שאין אומרים 'לבוד' להחמיר (עתוס' סוכה יז ורא"ש שם אות לג. ועוד). יש מישבים שיטתם שלא אמרו זאת אלא בלבד באמצע [שנחלקו בו רבינא ורב אחא והלכה כדברי המיקל משניהם, הלכך כאן שהיא חומרא אין אומרים 'לבוד'] אבל מן הצד לדברי הכל אומרים 'לבוד' להחמיר (עפ"י קרבן נתנאל שם. ולפי"ז אם באותה סוכה יהא נידון של לבוד לקולא באמצע, ממה נפשך תהא פסולה, וצ"ע. גם נראה לכאורה שכשפסקו הלכה כדברי המיקל שוב הוא דין ודאי). ויש מישבים בפנים אחרות (ע' יד דוד כאן; נפש חיה יו"ד צו; אבני נזר או"ח רצא, י ובסי' שט [ב]; קהלות יעקב סוכה יג).

יתכן עוד שלא אמרו הראשונים אלא בכגון צירוף סכך פסול ע"י לבוד, שעיקר דין שיעור בסכך פסול הוא הלכה, ואין אומרים לבוד להחמיר לענין זה, להחשיב שיש כאן שיעור פסול [וכעין ענין תרי הלכות הוא], אבל בדבר התלוי במציאות כגון שם 'מחיצה' וכד', אומרים לבוד בכל אופן, שכך נאמר בעיקר שם מחיצה שפרצות פחות מג' אינן מתחשבות, ונחשב הכל כסתום.

(ע"ב) 'זלרבן שמעון בן גמליאל להוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים' – שאף על פי שהלחי עצמו גדול ככותל המבוי, הלא גם כותל מבוי ממש שבצדו האחד בולט בראשו יותר מבצדו האחר נידון משום לחי, כדלהלן (תורי"ד).

'נראה מבפנים ושוה מבחוץ נידון משום לחי' – שהרי עיקר ההיכר לבני מבוי נעשה. 'נראה מבחוץ ושוה מבפנים'... חד אמר נידון משום לחי' – שהרי בני רשות הרבים לא יחשדום בראותם מטלטלים בתוך המבוי, וגם בני המבוי בצאתם לרשות הרבים רואים אותו (עפ"י רבנו יהונתן).

'כותל שצידו אחד כנוס מחבירו' – שמקצת מהעובי שבראשו מתקצר מקצתו האחר; 'בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים' – שצדו הפנימי ארוך יותר מצדו החיצון, והרי מבפנים אין ניכר הלחי אלא מבחוץ ניכרת הבליטה. 'ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ' – שצדו החיצוני בולט יותר מצדו הפנימי, ולעומדים מבחוץ נראית הבליטה כהמשך כותל המבוי.

דף י

'אין, משום דתני רבי חייא כוותיה' – וכל ברייתא הנשנית בבית רבי חייא ורבי אושעיא סומכים עליה, ושלא נשנית אין סומכים עליה. ובירושלמי אמרו על כך, כל משנה שלא נכנסה לחבורה אין סומכים עליה (מובא בראשונים).

'לחי המושך עם דופנו של מבוי; פחות מד' אמות נידון משום לחי ומשתמש עד (כצ"ל) חודו הפנימי... שמע מינה בין לחיין אסור'. ואם תאמר שמא משום כך אינו משתמש אלא עד חודו הפנימי, לפי שאין כותל כנגדו? יש לומר א"כ מה משמיענו באמרו 'עד חודו הפנימי', היה לו לסתום ההתר וממילא ידענו שמותר לטלטל עד קצה הכתלים.

ברשב"א ובר"ן תרצו שודאי מדובר כשיש כותל כנגד הלחי המושך שהרי אמרו ד' אמות צריך לחי אחר להתירו' – הרי שבלחי אחר עכ"פ מותר, ומוכח שיש כותל כנגדו. אך בגירסה שלפנינו לא נאמר 'צריך לחי אחר' וצ"ל כנ"ל (ובתו"ח נשאר בקושיא).

'אי נמי לאידך גיסא; פסי ביראות דאקילת בהו חד קולא אקיל בהו קולא אחרנא, מבוי כלל וכלל